

2669

సమీక్ష

భౌతిక సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక

సంపాదకుడు: విద్యాన్ బిల్లుసు సీతారామశాస్త్రి.

సంపుటము 11

రాజ్యసంపాదకవరము 1-5-1988 (16-4-1988)

సం-విశము 12, 13

— ఈ సంచికలో —

1. ఎజ్జిన నూక్కివై చిత్రి - ఒక ఆలోచన	1
2. గౌరీవిలాసం	4
3. బాలకవి శరణయ్య	7
4. సంస్కృత సాహిత్య చరిత్ర - ఒక సమీక్ష	10
5. బాపిరాజు అనంపూర్ణ నవలలు - ఒక సమీక్ష	11
6. కథకచక్రవర్తి చింతా దీక్షితులు	18

రాష్ట్ర సంచికలో :- చింతమర్రివారి ప్రహసనాలు, కవిశాకలానిధి కరుణాశ్రీకి సన్మానం, పింహావనోకనోత్సవమాల-అరీదము మారకవి, అమృతదయంలో శ్రీ కాట్రగడ్డ, శశావధాని శ్రీ చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రిగారి లేఖ-వార్ధకము మొదలగునవి ఉంటాయి.

1, 16 కేడీలలో ప్రచురింపబడును.

చలరా : సంవత్సరమునకు రూ. 12.00.

అధ్యసంవత్సరమునకు రూ. 6.50.

బడిపతి 60 పై.

★ స మా లో చ న ★

* బాలీయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక *

సంపాదకుడు : విద్వాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రి
Retired Telugu Lecturer, V. T. J. College, Rajahmundry.

ఎఱ్ఱన సూక్తి వైచిత్రి - ఒక ఆలోచన

— శేషిలి రామకృష్ణశాస్త్రి

'పరిధ వింతు ప్రబంధ పరమేశ్వరయని
తన సూక్తి వైచిత్రి నొక్కక్కమోటు...
అను ఈ పద్య సంకర్షణము శ్రీనాథకృతి
కాళిఖండము లోనిది. పెక్కువిధములగు
తన రచనా సామర్థ్యమును మేమిరెట్టి
నోట పల్కించినాడు. నన్నయగారి కవుల
నుండి తానేర్చిన కవితారీతులను ఇందు
చెప్పటం జరిగినది. ఉద్బంధరీతి, ఉదయ
వాక్రూపియ, రసాభ్యుచిత బంధము,
సూక్తి వైచిత్రి - అను రీతులలో శ్రీనా
థుని కవిత్వమునకుననియు తాత్పర్యము.
ఈపద్యసంకర్షణముచుట్టి ఈ రీతులన్ని
యు కాళిఖండమునకు తూర్పునకు రచిం
చిన గ్రంథములందే కావలయునన్నవని
చెప్పవలెను. తర్వాతి కృతులందును
కన్నట్లుటలో విస్తరింపవలెననియు లేదు.
ఇందు సూక్తి వైచిత్రి ప్రబంధ పరమేశ్వ
రయి వలన శ్రీనాథునకు పట్టుపడినది.
ఎఱ్ఱన కవిత్వంలో సూక్తి వైచిత్రి ఎట్టిదో,
తెలియుట ఈ వ్యాసమునకు ప్రస్తు
తావశ్యము.

మొదట సూక్తి వైచిత్రియననేమి
విధానితము. 'సూక్తి' యను పదము
'మందిమోటు' యను అర్థమున లోకమున
వ్యవహృతమై యున్నది. సూక్తము అను

మోట ప్రాచీనకాలము నుండియు శ్రీ
సూక్తము, మన్యుసూక్తము - మున్నగు
వాని యందు వ్యవహృతము. రెండింటి
కిని అర్థము సమానము. ఇదే సూక్తి శబ్ద
మును నన్నయ 'నానాధిరాజ్య సూక్తి
నిధి' - అను విశేషములో కూడ వాడి
నాడు. అనేక విధములగు ప్రకాశించు
అర్థము గల సూక్త (శబ్దము)లకు నిధి
నన్నయభట్టు - అనగా విద్యారణ్యుని
అభేద వివక్షయే - అతని కవిత్వము -
అని అర్థము. మోటు మంచి చెడులుం
డవు. అది బోధించెడి అర్థమునందలి
మంచి చెడులు శబ్దము నందాగోపించి
మనము వ్యవహరించు చున్నాము. కావున
'సూక్తి' అనగా మంచి యర్థములబోధిం
చు శబ్దము అని అర్థము. మంచి యనగా
శేషిలి పీఠి (మోనాథుల) లోకమునకు
కావ్యత ప్రయోజనమును కల్పించునో
అదియే మంచి. అట్టి మంచిని బోధించు
శబ్దమే సూక్తి. వానియొక్క వైచిత్రియే
సూక్తి వైచిత్రి. అవ్యంగ్యమున లేదా చమ
త్కారమున చెల్లువిధముగా మూర్తలను
చెప్పటయే సూక్తి వైచిత్రి విధానమున
కవిత్వమని చెప్పవచ్చును. యథాతథ
ముగా మూర్తలను చెప్పటం అది పురాణ

వైచిత్రి. 'చమత్కృతి రంజితా' అని
నట్లుగా చమత్కార యుక్త మయినది
శిష్యులుగ పరితల మృదయముల నాక
ర్షించును. అదియే కావ్యపురమప్రయోజ
నము. ముఖ్యము అను సంస్కృతాలం
కారికులు తన కావ్యప్రకాశంలో
'కావ్యం యశనో అర్థకృతే వ్యవహారి
నిదే కితర త్తరయే, సత్యః పర నిర్వృ
తయే కాంతా సమ్యక్తయోపదేశయతే'
అని కావ్యప్రయోజనములను చెప్పినాడు
కావ్యము కాంతా సమ్యక్తముగా నుపదే
శించును. దానికి ప్రయోజనముగా 'తేష
విడివది, ఏకవారైతా కాంతాదామరే'
అన్నట్లుగా, వ్రీయారాలి మోటులనె.
కావ్యము అందరినూడయిన నాకర్షిం
వలెను. ఆ వ్రీయారాలు కూడా చక్కగ
నలంకరించు కొనినవో మి కొంతమీ
నకారంతు నిర్వహణం విధాని వనితా
ముఖం... ..

అని ధ్వజాల్లాకకారుడు అని వట్టుగా
అం. కార వోధితమైన కావ్యము శిష్య
ముగ సమర్థము మృదయంగమమునగు.
కావ్యమున కలంకారము చమత్కారము.
అట్టి చమత్కారమునకును ఉక్తియే.
సూక్తి వైచిత్రి.

కాబట్టి కనుక పరిణామమును పరిశీలించుచో మౌనపురుషునిక క్రమ పరిణామ మన కనగల మగును. నేడనుకూపురాజులు కావ్యములు మీ గమ్యముకొని యున్నందున మార్గముల నేర ప్రభుస్వర్ణతమాలన నేడనుకూపురైవలయుటయే గాని తిరిగి ప్రశ్నించు అధికారములేదు. ప్రశ్నించెడివారు బయలుదేరిన పిమ్మట వారికి నచ్చ చెప్పవలసిగ నున్నప్పుడు తమాలన అధికారము అనిర్వచించివేసి, కాని వారిచే ఆచరింప చేయవలసిన అధికారము కల్గినవాడు కాంతాసమర్థులైన అని కావ్యములు భట్టినవి. ఇది ఆనంద ముభయమునామతో మాతాపదమును మౌనపురుషుని పేరించేయునట్టి వెళ్లులు. కావుననే నవన్యాయగారి సూక్తి నిధిని పట్టున గారు సూక్తి వైచిత్ర్యాని మలచవలసి వచ్చెను.

ఎట్లక కవిత్వ పరిశీలించుట మున్ను ఆతని కృత్తి కృత్యమునించుక తరువలెను. అంధకావ్యమున మునిత్రయముగా తలచుటచేడి కవిత్వములో చివరివాడు ఎట్లున. ఇతడు సత్త్వగుణ ప్రధానుడు. నవన్యాయ తిక్కనలయెడల మిక్కిలి గౌరవాదరములు కల్గినవాడు. నానాకాంత పరిణామము కలియు విషయభిరుదు. నీతికంఠకర్త సామ్యము భక్తదుఃఖ. ఆందు అత కంఠదాసుడు' అని వర్ణనవారింప బడి యుండును. రామాయణము, హరివంశము, అరణ్య పర్వకేవలము (భారతము, నృసింహాష్టరామము - అనునవి ఇతని కృతులు. రామాయణము అనుపల్లము. ఇతరము బువలపల్లము. మీ నాధానిముగ గొని యాతని సూక్తి వైచిత్ర్యములే పరి లింపవలసి యున్నది.

మరొక ముఖ్యమున నున్నది మునిత్రయమున కిది ముందుగ గమనింపవలసియున్నది.

'ఉన్నతగోత్రసంభవము
సూర్యతపస్వీయ భద్రజాతి సు
పన్నము నుత్తరావ్య పరి
భానిమదోత్పలమున్న రేంద్రజా
తోన్నయ నోచితంబు నయి
యొప్పెను నన్నయ భట్ట వంజరం
తెన్న నిరంబకోక్షిగతి
నెందునుగ్రామట ప్రస్తుతించెనన్.'

నన్నయ మునిత్రయ ప్రధానుడు. సుయమి ఇతనిని ఉత్తరావ్యపరిభాని, నిరంబకోక్షితి గల వంజరముతో పోల్చుట సామాన్యదృష్టికి వింతగ దోచును. కాని ఇందలి చతుక్కురియం తయే మాలలోనే యున్నది అది వాటి తెలుగువాటి. తెలుగు భాషల పరిస్థితిగి దృష్టియందెదు కొనినగాని మురింపదు. నన్నయ వాటికి తెలుగు వారికి సాంకభాషలో చెప్పెడి భర్తృకావ్యముగాని, నీతికావ్యముగాని లేదు. తెలుగు కవిత్వము తెలుగును చిన్నమాపుమానది వారు. సుస్ఫుటము ముంపన్న మనెడి గర్వము వారి వందెడిది. తెలుగుట్టిది కాదని వారి భావన. భారతాంధ్రకరణము ద్వారా అట్టివారి గర్వముగలచిన వాడు నన్నయ. కావుననే ఉత్తరావ్యపరిభాని, అని చేర్చుకలడినాడు.

నేడమునకు ఎంతటి ప్రామాణ్యము కలదో భారతమునకు నంతటి ప్రామాణ్యమున్నది. కావుననే వానికి పంచమ నేడమున చేరు ప్రతిది కల్గినది. నన్నయ భారతమునకు గూడ అట్టి ప్రామాణ్యము కలదని మునించునడ - 'నిరంబకోక్షి గతి' అను పదము, నేడము ప్రభుస్వర్ణతము. రాజాజ్ఞాన తియగులేదు. అట్లే ఇతని పంచమగూడి అట్టిదే అని చెప్పుటకే తగ్గి మాల వాడబడినది కేవలమున నన్నయ భారతార్థము ప్రామాణ్యము; భాషన

నన్నయ భారతకల్పములు (ప్రయోగములు) ప్రయోగములు.

అరణ్యముగ నన్న కావ్యమునకు ఒకచాటును కల్పించి, పవనంచారయోగ్యముగ చేసినట్టి ధీమతు, ఊర్ధ్వ సత్త్వము కావుననే వంజరముతో పోల్చినదివాడు. బలము కలది ఏనుట. కిర్మగలవాడు (సత్త్వగుణము) నన్నయ ఆకర్మ్యమును గొల్పెట్టి తా విశ్చిము లుండుటయే ఎట్లు సూక్తి తెలియి లక్షణము. ఇది అర్థాన్ని పురస్కరించుకొని వచ్చిన వైచిత్ర్య.

ఇందలి కల్పముల నడక గజగమనమును పోలి తొట్టునడక గంధీరముగా నుండుట, వంజరమును ఉత్పలమాలతో కలంకరించుట కల్పచతుక్కురితిగా స్వీకరింప దగినది. నన్నయ వంజరమునకు నమ నమస్కరిస్తున్నాడు. సాంక భాష ఉత్పలమాల నువయోగించుట వైచిత్ర్య రుచిరంగా ఉన్నది.

ఇట్లే మునిత్రయమున కాలలో తన విషయమును చాటిన సందర్భము గూడ తలచి సూక్తి వైచిత్ర్య ఉదాహరణ యయి.

మించిన నేడకు పిమ్మట
మిక్కిల మై మధుకృష్టిగ్రమ్మరా
యించల గూయగ్రాంచును
వారలఁ గూయఁగడంబు భంగిఁబ్రా
ధాంచి కల్పసాయలు మ
హాపులాయ్ము కావ్య కయ్య గీ
లించిన కీర్తి సుగ ముఖ రీతివ నెను
గాంక్ష చేసితిన్.

ఇటు ఆత్మ మహాపులు నన్నయతిక్క నాయులు. వారు రాజకాండంబు. తాను గ్రాంచునట్లు. వారి వాక్కు పిమ్మట మధుకృష్టి, రాజకాండంబు (కూయటం) క్యాంచునట్టి మాడ మాను దాడ

గిన భంగి శేవల కీర్తి కాంక్షతో మహా కవులవలె రచనచేయి కాంక్ష చేసివారు ఎట్లన, ఇటు ఇంచుక విశేషించి ఈ అర్థమును మననము చేసినచో ఒక విశేషము గోచరించును. సంగీతజ్ఞానమున్న వానికి సంగీత మింపుగా నుండును. సాహిత్య జ్ఞానమున్న వానికి అందలి అంశచందములు తెలిసి మృదయానందకరముగ నుండును. అదిలేని వారికి సామాన్యముగ వ్రావ్యుత్తమ బట్టి ఇంపుగ అనిపించునే గాని అంతరమున సత్యమున అసందేహము కలుగదు. ఇటు మహాపురావృత్తి తులన వీనులవలె మధుమృష్టి అయినది. అనగా వారివాక్కు నందలి అర్థము, చతుర్త్వారము ముగ్గుని విశేష, పరిజ్ఞానము కల్గినదన్నమాట. లేదున్న 'మధుమృష్టి' - అంటిటి మాట నుపయోగించుట అనగా మహాకవుల కావ్యాధ్యక్షులకు లెనిగి, వారివలెను కావ్యనిర్మాణమునక కాంక్ష చేసిన వారేగాని, అజ్ఞతతో ననుకరింప యత్నించిన వారు కాదని అంతరార్థము. ఇది అర్థమైతి.

కావ్యకయ్య, కీర్తిసంగ ముఖ్యం - అనుటలో కల్పచెందిత్ర మొదల కందు. 'కయ్య' అనువానికి కావ్యసంగీతము, లోక సంగీతముగూడ గ్రహించవచ్చును. కీర్తిస్త్రీలింగ కల్పమునటనే తిక్కంగ ముఖ్యం కాంక్ష చేయుటయు వదిలినది. 'లిత' అను పదముచే ఆ ముఖ్యము తులన మైన దని నూచింప బడినది. ఇట్టి చతుర్త్వారములు విశేష వర్ణనలోననే ఇంకను తోచవచ్చును.

రామాయణము తొలిదిగా మహావారింపబడిన రామరాణ యుద్ధ వర్ణన ఘట్టములలోని తీవ్రదృశ్యమున పరికింపుడు.

ఈనలక రామరావణులు

మార్కండియోద్ధము పేరొందుండేగా నిరత కరణు లాంధ్రోదతి

నేర్చునఁ ద్రుంచుచు నుగళి కీమే దక కిరు మ ప్తక ప్రతి

దాఁకినఁ జిత్ర మ దుల్లు మాపుమె నసిరిక న్రొని మీదఁ బిడు

గూదినఁ గాయలు దుల్లు నాకృతిన్

రామరావణుల యుద్ధములో రాముని వాదీబాణములచే రావణునికలలు రాలి పడుచున్నవట. అదృశ్యము - ఉసిరి చెట్టుపై వీడుగు పడినపుడు ఉసిరి కామలు రాలిపడినట్లుగా నున్నవట. ఇటు ఉపమానముచే అర్థము మరిగొంత స్పష్టమైనది. రాముని బాహువారి ఆశని పాతము గంటి దనియు, రావణునికలలు ఉసిరికల వంటి వనియు చెప్పటచే రామబాణముయొక్క శైలియొప్పున పడినది. ఇది సామాన్య జ్ఞానవలె తెలియును. ఇంకను తరచి చూచినచో - వీడుగుపాటుకు ఉసిరిచెట్టు ధ్వంసము గాదా! ఉసిరికల రాలిపడిమి? అని ప్రశ్న కల్గును. అనగా ఇటు కవి అంతర్యమిది ఉసిరికల ఇతరములైన కాయల కంటె వ్యంతరపలుత్వము కల్గియుండి సామాన్యమగు గాలి తాకిడికి రాలవు. అట్టివి వీడుగుపాటువంటి తాకిడికి రాలి పడును. అట్లే రావణుని కలలు సామాన్యమున బాహువారికి తెగదూనికావు. రామబాణము అనిపాతము వంటి దగుటచే అదితెగపడినది. అనిపాతముచే ఉసిరికల పడినేగాని, వృక్షము ధ్వంసము కాదు. రామబాహువారిచే నప్పుటికి కలలు తెగినదేకాని, రావణుడు మరణించలేదు. ఇట్టి విశేషార్థమందు కలదని భానింపదగును.

మహావంశములో బాలకృష్ణుని వర్ణించిన సందర్భమున ఈతని చతుర్త్వార్థి నైపుణ్యము తెలియబడినది.

సురలు దరుసగ మధా కి

కరణులు మెయిఁజిలువనట్టి కల్యాణంబా

పుయహా క్రమనక బాదవున్ దరులే నిర్భయనగ్న దధిండువులన్

పెరుగు చిలువ మన్న యశోదచేతల కద్దముగ పోయిన సందర్భమున పెరుగి కృష్ణునిగంటి నిండే పడినది. అతడు అతిశయిరసాగర విభవమున (శేషకాంత యగు శ్రీమహావిష్ణువుపై) చిందిన అమృత లిండువులతో నున్న శ్రీమహావిష్ణువువలె నున్నాడు. కృష్ణుడు విష్ణువు అతితారమే అగుటయు; ఇటుకృష్ణుని విష్ణువుతో బాల్చి చెప్పటయు చక్కగా నున్నది. సమీపమైన ఉపమానము నెక్కుకొనుటలో ఈతనికన్న నైపుణ్యమిందు తెలియుచున్నది. అంతటి మహోన్నత ఘట్టమును ఇంతటి చిన్న విషయముతో బోల్చుట ద్వారా భగవంతుని దృష్టితో రెంటికిని భేదము లేదని నూచించుట కవి మృదయము. ఇదియే ఉత్తమైతి.

ఇట్లే గ్రీష్మర్థ వర్ణన ఘట్టమున ఈతని మూర్తికైతి ప్రకాశింప దగినది. అందులక ఉదాహరణమును పరికింపుడు.

'హరి యంభోనిధి సాచ్చ కంఠుడు మిమె రా సింద్ర మంత్రాఁక వా గ్వరుడువ్య నృకరంద దుర్జన గుమ గ్రంధై యుక్కులతం కరుమానున్ భజియించె నీవి మును

గల్లంగాంచిరొ కాకయె వ్యరినింలేల సహి చు గ్రీష్మమనగా వర్షిలై దాహార్ధమల్'

శ్రీమహావిష్ణుడు కీరసాగరమున శేషకాయుగ నుండుననియు; ఈశ్వరుడు హిమవత్పర్వతముపై తపస్సుచేసితోనుచు నుండుననియు; బ్రహ్మపంకజాసనము; వనజభవుడునైన వాడనియు - ఈమూలవిషయములు పురాణప్రసిద్ధములు. ఇటు నాట్లుండుటకు కారణమును కవి నీడ ఉత్తమైతిచే కల్పించినాడు. గ్రీష్మ

మన ఎండ జడిమిని సహించలేమని మన యుగనే వారు కలగాంచి అయ్యాస్తాన మనమి ఆక్రయించిరట, ఇందుక్రాంతగా మెట్టినచేమియు లేకపోయినను; వారి విశ్వాసమనకు గ్రీష్మర్తువునకు కార్య కారణ భావమును విల్పించుటలోనే ధన్యతార్థ మంతయు ఉన్నది. ఇంత హాక ఎకరైనను రావోపు ఆపవను డృష్టి లోపించుకొని ముందుగానే తేలుమని మూర్ఖము నవలంబించవలెనని ఉపదేశ మున్నది దానికి త్రిమూర్తుల కృపహాసము కృష్ణాంతముగ చూపుచినది. ఇదియే ఎట్టులోని నూకై నెదిలి.

కాలియ మర్దన ఘట్టమున.
దైత్య భ్రాంతి నివృత్తి బాండగ నభేద బ్రహ్మభావంబు సంఘాతంబైన నశేష బంధనము లంబోద్రోహ సిద్ధాత్మున
ట్లా తండ శ్చయి వాక్య తర్కవిరుదై యహ్మన చుట్టల్పిని
హృదయ బాండగ నల్లి విట్టు నెక సెయి
దో యాభు మధ్యంబునకా

ఇటు కాలియ మర్దనము చేయుచున్న శ్రీకృష్ణ వర్ణనము ప్రసుతము. కాని దీనిని మునుగా చేసికొని ఎట్లు ఆత్మకర్తృ విధుని వృత్తాంతము నిట ఉపమానిము. చేయుట ఆరని వ్యక్తిత్వ పరిణామి నిజకర్తృతము. నూకైని ఉపదేశించి సమయ మునకై కవి ఎవరు చూచును. అవకాశము చూచుకొని అట్టి సన్నివేశమురా గానే అలంకార సాధనముతో దానిని పాశేమని వృద్ధతయులోనికి చేర్చించును. విషయభావచే పాశేమడు కథతోపాటు నూకైని గూడ భావములో తీర్చింపుకొనుట కథ కాలగమనములో కరగిపోవును. దానితో ప్రకటించిన కవి ఉపదేశకాత్మక మునున నూకై వృద్ధ యములో మిగిలిపోవును.

ఒకరి అనుదిత ప్రబంధం

గౌరీ విలాసం

— శ్రీ కవీలవాయి లింగమూర్తి

ఇది ఆరాధ్యాసాహిత్య చక్కని ప్రాథ ప్రబంధము. దీని కర్త వేముల లక్ష్మీనరసింహయ్యగారి పుత్రుడు రామాభట్టు. ఇతడు గణపురం నివాసి, దీనికి చింతక్రిందివా రని మనో యింటి పేరు నూడ ఉంది.

తే. 1.1.1988 వాటి ఇదే పత్రికలో నేను అలమేలు మంగా పరిణయం అనే ఒక కావ్యాన్ని నవించి పరిణయం చేసి నాను. ఇది దాని అవంతరం దాన్ని పురస్కరించుటని పుట్టింది. దీనిలోని కథా సంగ్రహం తనిధంగా ఉంది.

ప్రథమాశ్వాసం -
పర్యవసాదు లోకపుడు సత్యలోకం నుండి దేవాలవానికి వియలుదేరి అన్ని

అది ఆరని వృద్ధత పరిణామి ఉపకరించును. ఇట్టి ఉపకారము చేయు ఈ నూకైని యథాతథముగ గ్రహించుట కిచ్చగించుము. దీనికి కావ్యరసముయొక్క కోడింపు కావలెను. కావుననే అలంకార చతుర్మూర్తతో మేళవించి ఇట్టి నూకైల నెన్నిటితో కవులు మనకృదయ ముల కెక్కించును.

సిద్ధాత్ముడు అనగా ఆత్మకర్తృతను తెలిపి గినవాడు. అట్టివానికి 1. కేవుడుతేరు, పరమాత్మ తేరును భ్రాంతి బావనను. అట్లే తాముతేరు. లోకముతేరు. అను భావము పోయింది. 2 అట్లే జగత్త తయి బ్రహ్మ మాపేక్షా ప్రాణులందరును బ్రహ్మస్వరూపులే. కావున దీనికెట్టి భేదమును లేదను భావము కలుగు తు. అది కల్లుటలోదనే నాకాడు, వాది ఇతరులు, ఇతరులది అను

లోకాలు చూచి చివరకు శివుని దర్శించటానికి అలకావట్టం యొక్క సౌందర్యాన్ని చూస్తూ కైలాసం చేరి అక్కడ భద్రవటుం క్రిందఉన్న శివుని దర్శించి నుతించినారు.

ద్వితీయాశ్వాసం:-

ఆత్మకు శివుడువారికి ఉచితాసనానా పెట్టింది ప్రవరుడు నీర్దుని అడిగినట్లు నారదా! నీవేయే ప్రదేశాలు తిరిగినావు. ఇపుడక్కడనుండి వస్తున్నావుకే అని అడిగినాడు. అది విని ఆరడు భూలోకం పేరు చెప్పి అక్కడ ఉండే కంచి, త్రిరంగం, మొదలైన నూకైనిదిది తిరుపతులను శ్రీహరి వానిలో అంజనగిరినిగూడ చెప్పి అలమేలుమంగా పరిణయంలో శివుడు

భేదభావము నుంచి మమకార బంధము లన్నియు నశించును. అట్టి ఆత్మగూనివలె శ్రీకృష్ణుడు కాలియ మర్దనమును కావించెను. ఇటు కృష్ణుడు తాను తేరు క్రమ ప్రణులు తేరు. అను దైత్య భావము లోగిన వాడై, అందరి యందలి పరమాత్మ యొక్కదే యత జ్ఞానముకలవాడై, కన ప్రాణములై, తన వారిపైకల మమతాను బంధములను విడి కాలియ మర్దనము కావించినాడు. ఇటు ఉపమేయము కంటే ఉపమానము పోషణ సామగ్రి హెచ్చుగ నుండిటను బట్టి కవిశైల్యైతే బోధచేయుట యందే తాత్పర్యము కలదని స్పష్టమవుచున్నది. ఇది ఎట్లునూకై నెదిలిత మెటాయ మనసుగు ఉదాహరణలు అని వాతలంపు.

చదునికి శ్రమచావిపు అంబురి వల్ల నిచ్చేయించెను కనుక కలకత్తా డిప్యూటీ కలెక్టరు వైద్యుని విడిచి అక్కడనే న్నాడని చెప్పినాడు.

అదివిని శివుడు విష్ణు వక్కడనే ఉండి వటానికి కారణం ఏమని అడిగినాడు. అందు కలకు ధూళాకంఠా మహావతి గ్రామాన్ని తూమురాను ధూపాలకు ఏలంన్న కాంతలో అక్కడ అతని కాల ఉండబడినాడు. అని అతినిదాన ధర్మాన్ని వర్ణించి ఇపుడతని తమ్ముడు రామ సంధారణిగారు పాలిస్తున్నాడని మహా శ్రీపుర వైధవాన్ని వివరించి అనంతరం బ్రాహ్మణుడు.

అయిన ఒకనాడు కొలువుతీరి మంత్రి ప్రకాశాచలంలో మాయన్నగారు విష్ణు సాయం కట్టించినాడు ఒకకేళిపులకు భదం లేదు కనుక నేను శిశాలయం నిర్మించనలె ననుకుంటున్నాను; అని చెప్పినాడు. అది విని వారతని సంకల్పాన్ని బాగాడినారు. శివుడు పుట్టే పట్టానేనుగు నెక్కి బయలుదేరి పరివారం వెంటరాగా తమకొటకు ఉత్తర వార్త సమీపంలో ఒక స్థలాన్ని ఆలయం కొరకు నిర్మించి శిల్పాలకు రావించి అక్కడ ఆలయం నిర్మింపించినాడు. కాని యంతా అందులో ప్రతిష్ఠా పరుగలేదు. అన్నాడు.

అదివిని శివుడు ఎందుకూ అని ప్రశ్నించినాడు. వారకుడు రామచంద్ర ధూపాలుడు 'మాయన్నగారు వంకలేశ్వరుడు కనిపించిన తరువాత అంబురి దగ్గర గుడి కట్టించినాడు'దా! అలాగే నేను వాకు శివుడు ప్రత్యేకమైన తర్వాతనే ఇందులో శివప్రతిష్ఠ చేస్తానని నిశ్చయించు కున్నాను అని చెప్పినాడు. అదివిని శివునికి అతనికి ప్రత్యేకం కావలెననే బాధి త్పడింది.

ఆ తరువాత సాయంత్రం మయింది. అనంతరాంధనం చేసి అలసి విక్రాంతి కొరకు గోరిమందిగానికి వెళ్ళాడు. అక్కడ ఆమె అతనికి ఉపచారాలు చేస్తూనేను నీవు పులితోలు ధరించి విబూదిపూసికొంటే విరగి వడుకొన్నాను కాని తలపై మరొకరిని చేయకున్నావేందుకు? చేస్తున్నట్టివిగాక ఎవరి కొల కొపడుగ వ్రేదానిని అలా నెత్తి నెక్కించు కుంటాగా! అని సల్లాపాలలో నిప్పుర మోడింది. అంతశివుడు అదౌకసాకుగా తీసికొని అంకశురంలో అంతర్ధానమై అంబురికి వచ్చినాడు. అప్పుడర్ధరాత్రి వచ్చినశివుని చూచి కంకలేశ్వరుడు 'ఇదేమిటి ఇంక రాత్రివేళ వచ్చినావు. ధార్మ్యపై ఆలిగిరాలేదుకదా! అన శివుడు అదేమీకాదు. తూము రామధూపాలుడు నీకాలయం కట్టించినాడని విని చూడటానికి వచ్చినాను. అన్నాడు. అదివిని విష్ణువు అతని తమ్ముడు రామచంద్రుడు నీకుగూడా మహావతిపురంలో కట్టించినాడు నీ వందలలో నిలుపుమని చెప్పినాడు. విష్ణువు మాటలు విని శివుడు మా నా వత్తి పురానికి వచ్చి గ్రామం ముందుగల చెరువును చూచి ఆశ్చర్య పడి, పుర ప్రవేశం చేసి తనకు కట్టించిన గుడిసెచూచి మనసులో మెచ్చుకుని పిమ్మట వెళ్ళి రామచంద్రునికి కలలో కనిపించి అనంతరం దచ్చినదిలో నిలిచినాడు.

శ్రీశ్రీయోగ్యం :-

శివుడు అంతర్ధానంగానే అక్కడ గారి సఖులను పిలుచుకొని చూచివారా శివుడు నన్ను విరహంలో ముంచి ఎక్కడికో వెళ్ళినాడు అని చెప్పింది. అది విని వారు మిసడుచు పింబిగిందని అడిగినారు. ఆమె తానన్నమాటలు దాచుకుందా చెప్పి 'అయినను విడిచి నేనిక్కడ ఒంటరిగా

నిలువలేను. వదండి అక్కడకి వెళ్ళి నాడో పెడవదామా' అన్నది

అంతవారు కైలాసనగం దిగి అడవు లలోపడి శ్రీకృష్ణుని గోపికలు పెడవెట్లు చెట్లు చెట్లునూ అడుగునూ పెడకీ వారు. పిమ్మట గ్రీష్మం మొదలు ఋతువు లన్ని ఒకచానిపై ఒకటిగా తిరిగిపోయి వసంతం నిలిచింది. అప్పుడుగారి అడవులూ తోటలూ అన్నదాటగూ మహావతిపురం దగ్గరకువచ్చి అక్కడ ఉంచే కృంగార వనంలో విహరించి, పిమ్మట అక్కడి చెరువును చూచి దాని సౌందర్యానికి అచ్చురపడి, చెఱులలో జలకేళి నలిపింది. వారు అలంకరించుకున్న పిమ్మట సుంద్య కాలమె చీకటిపడసాగింది. అప్పుడుగారి మన్మథపూస చేయడంతో ఒక చిగురు మూడి క్రింద పుప్పొడి లెక్కైతే అతని నిలిపి పూతించింది. అదిచూచి చెఱులు వాడు నీ పతివేళ మృతినందినాడు కనుక ధూతమై నిన్ను బాధిస్తాడు కాని కదలిస్తాడా! అన్నాడు.

ఆ తరువాత వారన్నంతపని జరిగింది. చిలుకలు, కోకిలులు కూయటం మొదలు పెట్టగా వాళ్ళుతి వదండి ఇక్కడినుండి వెళ్ళిదా మని చెఱులకు తొందరపెట్టింది.

చతుర్థాశ్వాసం:-

వారక్కడినుండి కదలి శివుని మట్టి పెడక సాగినారు చీకటిపడింది. చంద్రుడు పొడిచినాడు గిరివెన్నెల కాళకు, ము యానలానికి టెట్టుకోలేక వారిని తిట్టి పోసింది. చెఱులు చిగురాకలకయ్యరచించి ఆమెను ఏలాగో పడుదలెట్టి శిశోవచారాలు చేసినారు. ఎట్టకేల కామెకు కాస్త కనుగు పట్టింది.

అక్కడ కామచంద్రుడు కట్టించిన ఆలయంలోనిలిచిన శివునికి మెలకవచ్చి అనివసరంగా వాళ్ళుతిని ఎందుకు విడిచి

వచ్చినావా అని విరహంతో దిగులువడ వారంభించినాడు. అప్పుడతనికి - దివ్య వృష్టిలో గౌరి మానాశ్రీపుర సమావేశం లోని తోటలానికి వచ్చింది తనను వెదు కతూ అని తెలిసింది.

రామచంద్రుడు ఒక చిలుకను పెంచి వాడు. దాన్ని ఎంతో గారావంచేసేవాడు. వడువనే అప్పుడుగూడా దాని పంజరం ఆతని మంచంపక్కనే ఉండేది. అది ఎప్పుడూ తన మధురకంఠంతో ఆతనికి శైలబంధుడువు చేస్తుండేదాని అనాడు క్షణంగా తెల్లవారజామున పంజరం మూత తెరుచుకునిపోయి అది పట్టణం చూడ ముని విలీనంగా ఎగిరిపోయి ఒక గ్రామం అయిన వెలుతలితోటను, వెలు త్తను చూచి, పురప్రవేశం చేసి రామచంద్రుడు కట్టించిన శివాలయం చూచి దాని సందాని కప్పురపడి వచ్చి దానిపై జాలింది. అప్పుడుదానికి అందులో వున్న త్తను కనిపించినాడు. అది ఆతనికి మొక్కిమతించి మీరు పార్వతీని విడిచి, ఎలరిగా వచ్చివా? అని అడిగింది. అప్పుడ తు కూడురామ ధూవుడు కట్టించిన బయ్యాన్ని చూడటానికివచ్చినా నో, క్కడికిరాగానే వెంకటేశ్వరుడు తన క్కడిని అణచుకున్నాడని, అందుకోత క్కడి వచ్చి ఈగడిలో నిలిచినాను. పార్వతీని విడిచినందుకు విరహంలోపడి నాను. అది క్కత్తంగా తన కళ్ళను వివరిం వాడు.

అచమాత్మ్యం:-

శివుడు చిలుకతో గౌరి వృత్తాంతం బుకూ ఉండగా మగ్గుడు దత్తనిపై తాళుకోయిపోగానాడు. అత ఆతడు గాన్ని చూచి ఓ చిలుకా! నా మనోవ్యథ వు తప్ప ఇతరులు తెలిసికో లేదు గం బుత్తడు వచ్చి ఈపురం వెలుపల తోటలో

ఉంది. ఆమెను కొనివచ్చి నాతోకలుపు. నీకు కావలసిన కొరక లిస్తాను? అని అన్నాడు.

అప్పుడు తెల్లవారింది. మూర్ఖత్వం అవుతుండగా రామచంద్రుడు మేలు కన్నాడు. క్షణిక పంజరంలో చిలుక లేదు అయినా ఆతనికి దానిపై దృష్టి లేదు. తెల్లవారజాము తనకు శివుడు కలలోకని పించినాడు కాబట్టి తొందరగా దినక్ప త్యాలు మగించుకుని కొలుపుదీరి మంత్రి పురోహితులను పిలుచుకుని తన క్షుష్ణ వృత్తాంతం చెప్పగా, వారతనిని ధవ్యుడ వని పొగడి ఇంతేం మీసంకల్పం నెర వేరింది కాబట్టి వెంటనే అలయంలో ప్రతిష్ఠా కార్యక్రమం ఆరంభించండి అన్నారు.

అక్కడ చిలుక తెల్లవారగానే మర్రి తోటకు వెళ్ళింది. అప్పుడు గౌరి దాన్ని చూచి చెలలకు చూసి, అదుగో ఆ చిలు కను చూడండి మనకేమే వస్తుంది? అని చెప్పి దగ్గరకు వచ్చి కపిమృత దానికి నమ స్కరించి, ఓ చిలుకా! నీ వెయ, ఎదుకు వచ్చినావు అని అడిగింది. అందు కది నేను కూడా రామ చంద్రుని పెంపుడు చిలుక వని కృపరిచయం చేశాని ఈ నాడు తెల్లవారు జామున అతడు నిద్రిస్తుం డగా ఈ పురంచూడ మని వచ్చినాను. అన్నది. ఆది విని ఆమె నవ్వి నీవు మీ యభవుడు పంపగా వచ్చినావు గదా! అన్నది. అందుకు చిలుక ఆమెను నీకు ఆతనికి వట్టింపెందుకీ వచ్చింది అని అడిగి శివుడు నీపై కిక్కితో రాలేదు. మారామ చంద్రునిపై గం ప్రేమతో ఆయనకట్టించిన అలయంచూడటానికి వచ్చినాడు. అన్నది.

అంత గౌరి ఆయన ఆనందం నెందుకు కట్టించినాడు. శివు దత్తనినెందుకు కనిపించినాడు అని అడిగింది. అప్పుడది రామ

చంద్రారెడ్డిగారి అన్నరామారెడ్డిగారు వెంకటేశ్వరాలయం కట్టించి వాడు కాబట్టి శివేశవులకు భేదం లేదని తలచి తన వంతుగా రామచంద్రుడీ అలయం కట్టించినాడు. అప్పుడతడు శిల్పులను పిలిచి అలయం కట్టిస్తుండగా కరమశివుడు తనకు ప్రత్యక్షమైనపుడే అందులో శివ ప్రతిష్ఠ చేయవలెననే పంకల్పం కలిగింది. అది తెలిసి శివుడతనికి ప్రత్యక్షం కావలెనను కన్నాడు కాని ఆ విషయం నీకు చెబితే రాజులు మత్తులు. వారికి కనిపించ వద్దని వారిస్తూ వని ఆనాడు నీకు మూటగొళ పాటగా తీసికొని యిక్కడికి వచ్చి ఆయ నకు కనిపించినాడు. ఇక ఇప్పుడు నీ కొరక పరితసిస్తున్నాడు. రామయ్యా! అని పిలిచింది.

ఆది విని ఆమె పతి కృత్యంగా పిలుక వండా ఏమా వెళ్ళటం అని చెలలనుపిలిచి అలాగించింది. వారది విని అలు మగల మూట వట్టింపు ఏమండయ్యా! అద్దంపై పెసరిగింక అగినంతవేపు! అన్నారు. ఆది విని ఆమె లెట్టు కడలింది.

పిమ్మట చిలుక ఆమెను ఒప్పించి తీసు కువచ్చి శివునికప్పగించింది. అతడు సంత సించినాడు. ఆమె పతిసాదాపై ప్రాళి తన కప్ప తమించమని ప్రార్థించింది. అతడామెను లేవనెత్తి ఓదార్చి ఎడకు మార్చుకున్నాడు. అనంతరం ఆదంపతులు ఆ చిలుకకు శ్రీరామ మంత్రోపదేశంచేసి పెలవిచ్చినారు.

ఆది దివ్యవృత్త వెళ్ళి రామచంద్రుని ఆస్థానంలో ప్రాళించి. అప్పుడతడు దాన్ని చూసి నీవపుడు నాద్రక్క నుండి చెవుల పండువు చేసేదానిని. ఈ వాడు తెల్లవారు జామున ఎక్కడికి వెళ్ళినావు. అని అడిగినాడు. అప్పుడది తాను త్తరంచూడటానికి వెళ్ళింది మొవలు శివపార్వతులను కలిపి నంతవఱకు కళ్ళ అంతా సంతేపంగా

నివ్వించి, అది వినిపభవారు విస్మయానిష్ఠులైనారు.

ఈ కుభవారన్ని అనంతరం రానున్నది దీక్ష ద్వీగణితోత్సాహంతో కాను కట్టించిన అలయంలో శివప్రతిష్ఠ చేసి రాజ్యాన్ని కమారుడైన పరకురామారెడ్డిగారికి అప్పగించినాడు.

పష్టాత్వానం -

పరకురామ భూపాలుడు రాజ్యాన్ని పాలిస్తుండగా ఒకనాడు బంగారుగుండు బాతురం అవతగతం మలనుండి కొండరు వెంచులు వచ్చి వేటకు రమ్మని పిలిచినాడు. శాచెంచులను నల్లమలనుండి వేటలకొరకు గ్రామపురపురే కొనివచ్చి అక్కడంటిని వారట. వారి పిలువకుకొని పరకురామ సూపతి వేటకు వెళ్ళి అనేక మృగాలను సంది చాలవైభవంగా పురప్రవేశంచేసి యాగమందిరానికి వెళ్ళినాడు.

ఇక్కడ పరకురామారెడ్డి వేటకువెళ్ళి వాటి దినచర్య పారిజాతావరణంలోని పుష్పని దినచర్యవలె పురప్రవేశం పారి గతం గైకొని ద్వారకలో ప్రవేశించి శ్రీకృష్ణుని ప్రవేశంవలె ఉంది.

అతనికి నుఖనిద్రలో శివప్రార్థకులు నిలిపించినారు. అప్పుడు పార్వతి అతనితో మీ తండ్రి గుడికట్టించగా నావలె అందు శానివసించటానికి వచ్చినాడు. అయినను యిది ఉండలేక నేను నిక్కడికి వచ్చి రాను. నీ భక్తికి మెచ్చి యిప్పుడు ప్రత్యక్షమై నామి మీ తండ్రిగారు మా గాయం కట్టించినారు కాబట్టి నీవు మా తత్వం ఏర్పాటు చేయించు.

మీ పెద్దతండ్రి అంజనగిరిపై వెంకటేశ్వరుని ప్రతిష్ఠించగా అయిన అక్కగారా ద్వీమికి నుడిగోత్రులు కట్టించింది. మీ కింద్రాగా రావివయ్యాన్ని ప్రబంధి కరించి

బాలకవి శరభయ్య

—డా. గూడూరి నమస్వరాయ

ఆరువది వసంతాలు నిండిన యువకుని సంపూర్ణానికి నవ్యుని దౌతున్న శ్రీ శరభయ్య శరభయ్య అన్న రింపు మెదలటంతో నా మనస్సు అదే విశ్వాసముతో మరేదో అనంతముతో పులకరించింది. ఇప్పటి కప్పుడే అరువది ఏండ్లు గతించినవో శ్రీ శరభయ్య యీ ప్రపంచములోని నచ్చి. నాకంటే అయిన నిన్ను మొక్కుటివాడుగానే కనిపిస్తున్నాడే అయినతోటి చిరతర బంధులు నాకాభివాన్ని కలగ చేయడములో ఆకృష్టమలేదు.

నాడు, కాబట్టి ఇప్పుడునీవు గూడమీ తండ్రిగారివలె మా విలాసం వ్రాయించు అని వెలచిచ్చిరి. విస్మయ వారంతరాల మైనారు

పరకురామారెడ్డిగారు మేలుకొని ఆ స్వప్నానికి ఆకృష్టమై మంత్రియైన వట్టి పల్లి పురుషోత్తమరావు గారిని ఆచార్యుడైన అక్కల రంగాచార్యులను తదితర ఆస్థానికలను విజయకొని తనకు కలిగిన స్వప్న ప్రకారం వినిపించి కావ్యనాటకాల, కారాలు తెలిపినవి ఎవరున్నారో అని అడిగినాడు. అప్పుడు వారు మేముల రామాభిజ్ఞులు పిలిపించుమని చెప్పినారు. అయిన వారిమీదపై అతనిని పిలిపించి తాంబూలకాయలుదాంబరాల లిచ్చి గారీ విలాసకృతిని రచించు మనిశోరినాడు. శివునికి కల్యాణోత్సవం గూడా భుజంగా ఏర్పాటు చేసినాడు.

అప్పుడాయన కోరిక విని రామాభిజ్ఞుల సంతసించి వారి వంకాన్ని వర్ణించి ఈ కృతిని ప్రారంభించినాడు. ఈయన తల్లిగారు కావ్యంబునివాసియైన శోనయ్యగారి మారుతం వెంకయ్యగారు.

కాటూరి మహాకవిచే పరిచయముచేయబడి ప్రతిభాపూర్వకమైన మేలికలయికగా పేర్కొనబడిన శ్రీ శరభయ్యకు సంబంధించిన నా ఎటుకతో నలంబది యొరేండ్ల ప్రాయమువచ్చిన దంటే ఆయనకు ఆరువది సంవత్సరాలవయస్సు రావటంతో పెద్దవిశేషమేమీమాలేదు. విశేషమంతా ఆనాటికే ఆ పదునైండ్ల గ్రామానికి బాలికగా, కాటూరి, దేవులపల్లి విశ్వనాథ మున్నగు మహాకవుల కంఠానింపబడుటగానే రాశిధూరమైయున్నది. వాస్తవానికి మల్లంపల్లి వంశము విత్తయ్యవ

ఈ కృతి ఎప్పుడు రచింపబడింది తెలిసికొనే ఆధారాలు కృతిలోలేవు. కాని నాకు అభించిన ప్రతి దండుభి సంవత్సర ఆశుభ బహుళ ద్వాదశి బుధవారం- 8.8.1922 మాడు యామాలవరకు వాలుకొట్ట వెంకన్నగారు బోగాలవాగయ్యగారికి వ్రాసి యిచ్చినది.

కథాగ్రంథం కొంత నాకీ ప్రతిని మిత్రులు శివశ్రీ నాగలింగ శివయోగిగారు చూసే అవకాశం కలిగించినారు. వారి శేటలగులో ఇది రీతి ప్రతి ఇటువంటి అమాల్మమైన అమూల్యతలం అయిన ప్రాచ్య లిఖిత భాండాగారంలో ఇంకా చాలా ఉన్నది. పాఠమూరు జిల్లాలో ప్రసిద్ధ స్థానావస్థమైన మధురవాణి విలాసం గూడ మొదటిపారిగా శివయోగిగారి గ్రంథాలయం నుండే వెలుపలికి వచ్చింది కాబట్టి అలాగే తక్కినవి కూడా క్రమంగా వెలుగు చూడవలె నని ఆశించము.

కాచిది. బండరు పొందూ పాములు
అంత్రోపాధ్యాయులుగా పని
చేసిన ప్ర ముఖ్యుల ముగ్ధిబాధకకాస్త్రీ
గారు కరభయ్య పిల్వపాదులు. వీరి పోద
రులు ప్రీ పీఠ్యుల కర్మగారు గలవని
తెల్పిన విద్యాంశులు ఆంధ్రగీర్వాణ
భాషలలో దిట్టి, భాష్యంత వైయోకర
ములు, అంతర్వాక్ కిశోరుణి, చిట్టి
నూరూరు, గుంటూరు, భీమవరంలలోని
ముఖ్యతకకాళాలలో సంస్కృతాధ్యా
పతిలుగా వరంగలు కాలేజీలో ద్రివిషా
ముగా పనిచేసి పదవీ విరమణానంతరము
శ్రీరీశివరై: వీరి అంతేవాసివుండను
బహువిధ్యాకము. ముప్రసిద్ధ చారిత్రిక
చరిత్రోధము ఆంధ్రుల రాజకీయ
చరిత్రలోని విశ్వకాధ్యాయులవైనవి
ప్రతి త్రవ్విన రామలక్ష్మీనీ ప్రముఖ
పత్రి పోషకభరకర్మగారు యీ వయద
లోని వారే. అనువంశమైన యీ విద్యా
భ్యాసంగము సంప్రదాయబద్ధమైన అధ్య
యన పరిణతి విశేష పరిణామశక్తి కలది
మొదటి ప్రీ కరభయ్యకు పండితునిగా
శ్రీవిద్వాదే పూర్వముకృతమైన కవితా
భాషని నీచాలించి ధారావాహినియై
అయనలో క్రుశ్మికేరింకలు కొట్టించి
అతనే ముల్లందలి కరభయ్యకర్మ. అతడు
గావ తమ్ముడు. మా పరస్పరవరయము
నలబదియేండ్లదాటింది. ఒకరిని గూర్చి
మరొకరి ప్రీ కాటూరివారు చెప్పగా
ఒండోరులము సుమోవోక్తునలముగా
మాత్రమే ఉన్నాడుగాని పరస్పరవర్త
నము సంభవించలేదు.

కాని ఒకనాటిఉత్సాహ విజయవాద
లోని మోక్షానికి ఒక బాచునయూర్చి రాక
డం కాబట్టినది. అప్పటికాతని వయస్సు
14, 15 ఏండ్లుండవచ్చు. బలవీరుప
ట్టాలో అంతకన్న బలవి కనుగవతో
పొట్టిగా నున్నా ఉన్నాడా బాలడు.

కాని తీర్చిన కోటిరవంటినువ్వు, కాంతి
లేఖలు నెడబట్టి కన్నులుమాత్రం నన్ను
అక్కటవన్నాయి. ఆ సుముహూర్తలము
ఎట్టిదో గాని నాడు మొదలుగ నేటి
వరకు మామనన్నులు అశ్యాజంగా నిర్వి
శేష ప్రేమానురాగాలతో పెనవేసుక
పోయామంటే అతిశయోక్తి కాదు. సరే
మాటామంటి జరిగిన కర్మాంతి రాకలోని
అంతర్వేషముని ప్రశ్నిస్తే కతావధాని
చెప్పవీళ్ళ వేంకటకాస్త్రీగాని దర్పించా
లని అకాంక్షను చెబుచున్నాడు.

అతని అభిలాషను తీర్చడము తత్క్షణ
కర్తవ్యముగా భావించి శ్రీరసాగరము
నిర్దింపున తీసుకవచ్చాడు. అచ్చట పాఠ
కడలిలో శేషతల్పముపై పశ్యించిన
అదివిష్ణువుకలె ఘోషస్వీకరణమైనది
చల్లంతు కృపాంశుడైపయండి సాహిత్య
గోష్ఠి సజ్జయిస్తూ ఆ వృద్ధమూర్తిని, శ్రుం
భావ పరస్పరిని, కతావధానిని దర్పించి
పులకేతగాక్రూడై పాదపద్మముల కడ
మోకరించి సుప్రవరంగా తన వివరములు
చెప్పికొని ఒకశ్లోకమును గెండుపద్యము
లను ఆశువుగా చెప్పినాడు.

దిగ్గం తి సాంద్రముడ గంధవిహారికీర్తి
ప్రీచందసేన సుమంత్కృత దివ్యదేహం
భాషాతార మఖిలావని పాఠమూరి
సంసేవ్య మానవత వంకజమాత్రయావః
అనయంబున్ భవవీయదివ్యకవితా
వ్యావంమాతారమై
తనరక తాతకజర్పన మృనకశం
తస్మాదీతి మేను కా
ల్పిక ప్రీవాగుని కోసమాధువునివో
రెక దేయిన్నామృత
యొనరింపగల భావనా తపములో
జోషంకె ఈరాకతో
ఎదియోగాని యజుంగరానివి పిఠా
య్యామియ్య గారించు బాం

ధవమూర్ తొట్టిటి జన్మలోని వసుమన్
తర్కింతు నోదేవనే
డవికర్మమృగ దర్పనంది తివా
హా? తంకె భాగ్యమృగం
దొన కర్మంక వివోద దర్పనదేవా
దోకాదో యంచెందిన.

ప్రీ వేంకటకాస్త్రీగారు ఈ పద్య
ములు విని చాలా సంతసించి నిండు మన
స్సుతో అతర్పించి ఈ ప్రజ్ఞకు వలయు
పొందిత్యమును సద్గురు సేవను బొందెదవు
గాక అని ఆశీర్వదించారు

ప్రీకాటూరి వారిని గూర్చి కరభయ్య
అవినవయస్సులో చెప్పిన పద్యాన్ని-
'తేనెలకాదు వాకలయ
తీయనిపట్టడ గీతిరామధు
క్రినివహమ్మ నట్లు విల
వీరైతు సాందర నందమోధవో
ద్యానరసాల పల్లవర
పాతి కమయిత కంక కోకిలా
నూనకృతజ్ఞతా మృదుమ
నోవార గీతము లాలకింపుమా

చూస్తే ఎంతటి దారాకుద్ది పరిభ్రష్టి
గల రసవత్కవిత్వము వచింపగలకేర్తి
అతనికంతదీందో తెలియనాకుంది. తరు
వాత నన్ను కరభయ్య కలవినది భాషా
ప్రవీణ పరిక్షలో ఉత్తీర్ణుడైన విమృశు
స్వల్పకాలము చిట్టి గూడూరు కకాళాల
లో ఉపాధ్యాయుల వదలి నెలవీ అటు
నుండి మద్రాసు పీరియంటల్ మోక్షు
స్కూల్స్ లైబ్రరీలో పది పన్నెండేడులు
పనిచేసి ఆంధ్రరాష్ట్రవేతరణానంతరం
రాజమహేంద్రవరం పూరకాలకు
జరిగియే ఆంధ్రోపన్యాసనలుగా పనిచేసి
విమృశ ఆ పట్టణమున వక్రం కామా
క్షమ్మ సుదనం పీరియంటల్ కకాళాలలో
పనిచేసి ద్రివిషిపాలై కొన్ని నెలల క్రితే
రిప్రైయివారు. మనకరభయ్య కర్మగారు
విద్యార్థిలోకంలో మంచి సుమకాధ్యాప

మనగా పేద తెచ్చుకొన్న శరభయ్య నాకు అదే సమయములో సద్విమర్శనగా వ్యాఖ్యాతగా భావించాను. వారి వంశమునకు జూర్పిన వ్యాఖ్యకుంస్కుత మాలములతో సరిపోవుచు తెలుగు పురాణములలోని ఆహుతులను తొలగి తెలుసు అయ్యెను. పురాణములను విత్తలికరించు చూత్రానీ ప్రచురించిన వ్యాసములలో శరభయ్యగారి వ్యాఖ్యాన నైపుణ్యము నమూనాచరణ కట్టి తొట్టవచ్చినట్లు కన్పట్టుచు వుంటుంది.

కవితల తిలకవరస కావితాను నెడ తనకు గల కథాభక్తలారముననే ఏమో చెప్పలేదాగాని కావ్యములలో మహార సంభవమును గత్యరూపముగాను నాటకములలో మోవికొన్న మిత్ర విక్రమార్పణములను తెలుగునని ప్రచురించినాడు.

ఆంధ్రసంస్కృత సాహిత్యాభ్యుదయ ప్రభావము శ్రీ శరభయ్య కవితాధారము నుంచి ప్రవృత్తిని చేకూర్చి పెట్టింది. సహజ నిర్ణయన కవితా ప్రభావానికి నిండైన శిష్యకీర్తితో నిలబడింది.

ఇంతమహర్షయ్య శ్రీకాటూరి వాస్తవ తన నిక ఏమి చెప్పిన పద్యములలోని నైగళిక తలవర ఎట్టిప్రేమనుసాహిత్య శక్తిని నిరూపించు కొనినదో! ఆకావ్యునితో చెప్పేపురి ఆంధ్రమహాసభవారు ముక్తాబులలో ఒక్కానించిన ఊదర్ప మతో మృదుమధురంగా చెప్పినపద్యా లతో కృష్ణతరుణుని.

అరంభోపేద పంతులెన్నెలను నీచా రాంబుధుర తేల్చిబంగారమున దొన చేత తెల తనము ముక్తావరములో సాంద కర్పూర వీరము గర్భితకవితామూల కావ్య కావితా చార శ్రేణులు యాత్ర గొప్ప కవితారమ్యంతో భద్రము.

భద్రమే నుంజరీనంద భావపరిధి వెలుగుచు యార్చి చదివి, దిగ్విజయ రిమము

లాల్లిగె తెనుదీపిక రత్న మిథ లాడు మిత్రమైన, మునుపాతారంభమునకు పాఠ్యదుఃఖ భావ బ మోలాకొన్న నెడదనున్నింసెను యూ తాలిమికి నాటుబోలులు తెలాతికమును లేని విక ముచ్చెరువున. అననసరిత కావ్యకింక జనితోత్పల్లికానెరతోతి తులచమతి నై గను నెడకే రాంచు నేకక దివాంతమునిరుగునందితిన బనినాటన్. నిజమభవము దెట్టిదో మాయలె! నినుగన్న పూర్వమహితాంధ్ర కవి

కాంత తేజస్సన్నిధి యొయ్యెద మోస్తుడి విగ్రహతాధీనముగా. నీకడకంట నివృత్తిని

నెయ్యిము లియ్యన నాడు మున్నగా వాగమధురమైనది నయన మోది తీపులేము మృ ద్విక యురమృగా నాది

నెయ్యిల కాగయి తేరకందమిన్ శ్రీకర దృష్టిచే బరక

శింశు ఉయ్యాయిత్రమే తెలుసునన్ నమః గైకొన్న కృపాభిషేకమునకున్ వావాగవీరానరా త్వ విరీన ప్రతిభామము ప్రకటించు పత్రాంతి తోచారద ర్వన భాగ్యమృతమన నీతత్వమునకున్ స్వాదుప్తి మూలాపర ర్తనకున్, నైక భావసంకటకు, యె దమ్యునిగైతొ ద్వికన్.

శ్రీ శరభయ్యకర్త జన్మతః శైవుః - వింగభూయలు నిత్య శివవరసాస్త్ర ములు. విండినము నమకచనుకములతో విత్తి నమయములలో మహాత్మ్య పూర్వ కముగా శివాభిషేక మొనర్చి కాని,

వంటి దింతని సాంప్రదాయమును అనుగత నిత్యం కటాక్షమున వాగర్థ ప్రతిపత్తి పడెనన సిద్ధుడు, కావుననే అతని రచన అలోక ముల బోహరింపు అంత సౌందర్య ముగా బలియముగా కడపడుచుంది. అట్లని సంకలన శంప్రదాయ కత అతని కనున రోయముగాదు శివశైవుల నభేదదృష్టి తో దర్శించు సుమరగ భావమును అత దలవరయ తొలుటయే కాదు. అందు గమ్యము చేరినాడు. చురుగ సాహిత్యము చాటి, నిర్గుణ నిరాకార కుద్ధ భావ తర ప్రత్యయము కీర్తిందినాడు. అతని నేను గోపాంశికకణా దీని తివాచారము. శ్రీవిక్రమాల వారి మూటలో అది ఒక శ్రేణిని వ్రాసిన వైష్ణవశతకము. సహ తినులు విశాఖములచి భావములచే తిరస్కృతముగాని శివవిష్ణు పరప్రత్యయము అంతరి తెలుగోపాంశుడు. శ్రీలూనమున ప్రముఖ గణితముభక్తి అనిమద్దైన శత్రు నభేదవనసార్వభౌముడో అని కీర్తించుచు వంగ నాడుములు దిద్దిన తెనాలి రామ కృష్ణకవిరె శ్రీ మల్లిపల్లి శరభయ్య కర్తృత్వ తెలుగోపాంశుడై తాళతలమున అక్షరాక్షరాన గోచరిస్తాడు. అది ఒక అత్యుమానుషుంబాదితి అనుభవైకతేద్యము అందు అతడొక రసోష్మయ్యుడు. అట్టిశిల్పి లో తెలుగుదిన పి తెలుగోపాంశ కళకము. ఆ సాహిత్య మునకుడు తన కవితా మహాసమున తయారుచేసిన రసభూరిక అని. దాని భూమభ్యుము లాస్త్రానింత దారకాంతి మో ఒకచోట అనుభవరస శలయే అది ఒకచో భావదీపిక. తెం పికటి కావలి తెలుగు ఒకచో కుద్ధమే. చిర సుందరద నేనుగోపా యనతో నిర్వికారావ్యాస్త్రా, మహాకలో నికృతాశ్రి. అనన్యవందుని అసంతోష యందు, రీసమైన అనురాగము కాత్త ననే శ్రీ శరభయ్యకర్త తెలుగోపాంశ కళకమున భావయోగిగా, భక్తిత్వగత్య

చక్కని రచయిత. గ్రంథకర్తలు చంద్ర కాళిదాసు గాని, నైషధానందమును గాని చదివెట్లు లేదు. ఇతని కాలము శ్రీ. విదు - ఆరు శతాబ్దాల మధ్యలో. ఇతడు వాడిన ప్రాకృతాలను బట్టి ప్రాచీన రూపకకర్తగ కనబడుచున్నాడు.

డాక్టర్ కాలిదాసు కర్తగా పరిమళించిన 'వృషభా' (౧౯౬౩) ను గ్రంథకర్తలు చూచినట్లు లేదు. పరిమళిస్తే పాత్రలో ఎన్నియో విషయములున్నవి. కాలము వివరకళాద్రిగ నైషధులను చూపాడు. ఇదియు ప్రాచీన రూపకము. కవిత్వము మధురము, భావాలు సరసములు.

పదమూడవ శతాబ్దికి చెందిన దుర్లభుడు ఋతువర్ణనకు అనేక లఘుకావ్యాన్ని సరసంగా, చక్కగా వ్రాశాడు. ఇది ముదిరితే.

భక్తులకి శతకత్రయానికి ఆచార్య దామోదర శాస్త్రిని ఒక సంశ్లేషిత ముద్రణను వెల్లడించాడు. దీనిని భారతీయ విద్యాభివృద్ధి, జాతీయత ౧౯౪౫ లో ప్రచురించారు. అనశ్చయ చూడవలసిన గొప్ప ముద్రణ. దీనిని గ్రంథకర్తలు చూచి ఉంటే సరసములు చేసుకుంటారు.

శ్రీ గీతగోవిందం అనుట 'ఒప్పు' కవిత్వ పదన సుమనస్సుల విద్యాకర్తని సుభాషిత రత్నాశోకం లో మూడవ భాగం. దీనిని పరిమళింప భార్యకంగా హర్షణ విశ్వవిద్యాలయం వారు ౧౯౫౩ లో ప్రకటించారు.

మొదట 'వాసవదత్తి' ను తెలుగు రామకృష్ణకవికందర్పకేతు నిలాసు అనే పేరుతో రచించారు. కవితయనద్యాలే అభ్యాసం. దండి మూడవ భాగ నిర్మించే జాంగా రాశున వాడబడిన అనేక పద

బాపిరాజు అనంతాద్రి నవలలు : ఒక సమీక్ష

— డాక్టర్ వి. సిన్హా

ఆధునిక ఆంధ్ర సాహిత్య చరిత్రలో శ్రీ అడివిరాజు రాజాని అద్వితీయమైన సాహిత్యం. సుప్రసిద్ధ నవలకారుడైన బాపిరాజు అటు సాంఘిక నవలల్ని, ఇటు చారిత్రిక నవలల్ని వ్రాసి గవ్యపాచి అటూర్చు. వీరి నవలల్ని పూర్ణంగా రెండు రకాలుగా విభజించవచ్చు. ఒకటి సాంఘిక నవలలు, రెండు చారిత్రిక నవలలు.

వారాణసిరాష్ట్ర, కుపాను, శోనంగి, నరుడు, జూజిమల్లి. మొదలైన బిరుద సాంఘిక నవలలు, హిమలిందు, గోన గన్నా రెడ్డి, అడివి కాంతిశ్రీ, అంశుమతి, మధురవాణి, శిలారథము, కైలాసేశ్వరుడు మున్నగు వీటి చారిత్రిక నవలలు ఈ చారిత్రిక నవలలు ఒక్కొక్కటి ఒక్కొక్క యాగానికి సంబంధించినవి.

'హిమలిందు' ఆంధ్ర కాకవాచన కాలానికి, 'గోన గన్నా రెడ్డి' కాకతీయాల కాలానికి, 'అడివి కాంతిశ్రీ' ఇక్ష్వాకుల

కాలము. భోజని కృంగార ప్రకాశం దీని ప్రాంతం పద్యం పేర్కొంది. వాల్మీకి ఆస్థానాన్ని వర్ణించి ఉంటాడు అనుట ఈ స్తోత్రం ప్రబలతార్థాన్ని.

'నసుదేవ హిందీ' బృహత్కథన కార సేన ప్రాకృత దూపాంతరం. దీని కథా నాశుడు నానుడేన కృష్ణుడు కాదు. కృష్ణుని తండ్రి ననుడేవుడే. దీనిని ౧౯౩౦-౩౧ సం॥లో రెండు సంపుటలుగా ప్రకటించారు. కాని అవశాతులు. అప్పటికే భాగాలు ఎన్నో.

గాంగరాజు దుర్బినుడు (౬వ శతాబ్ది) బృహత్కథన సంస్కృతీకరించినట్లు చెప్పాడు. ఇదియు నిశ్చయమైనది.

కాలానికి 'మధురవాణి' తంజావూరు కాలానికి, శిలారథం విజయనగర కాలానికి, కైలాసేశ్వరుడు చాళుక్యుల కాలానికి సంబంధించినవి.

మధురవాణి, శిలారథము, కైలాసేశ్వరుడు, అత మూడు చారిత్రిక నవలలు అసంపూర్ణంగా ఉండిపోయాయి.

మధురవాణి

బాపిరాజుగారు 'మిరాజు' దినపత్రికకు సంపాదకులుగా ఉన్న రోజుల్లో 'మధురవాణి' నవలను వ్రాశారు. వ్రాసి సంవత్సరం అయ్యి అయిది 190 పేజీలు. బాపిరాజుగారి పెద్దవయస్సు శ్రీమతి రాధా వసంతకారి. దగ్గర ముదిరితే పేజీలు ఉన్నాయి. తర్వాత నవల అసంపూర్ణంగా ఉండిపోయింది.

తంజావూరు నాయక రాజుల్లో రక్షితుడు, రక్షణ, ప్రమాదులైన రఘుపాథ

భోజుడు కృంగార ప్రకాశంలో ఒక్కో కాన్ని ఉదాహరించుట వలన స్త్రీ సంస్కృతి కరణ స్త్రీకాలలో జరిగి ఉండవచ్చు. కథాసరిత్సాగరం కాదు, బృహత్సరిత్సాగరం అనుట ఒప్పు. బృహత్ కాలగర్భంలో కలిసి పోయినట్లు ది.

'భావప్రపంచభా' అనుట తత్వ 'ఉపనిషత్ భావప్రపంచభా' అనుటపాడి, ఒప్పు మాడ. వీరికర్త సిద్ధి.

మరి ముద్రణలో కొన్ని వాదనలు ఉన్నదిగాని, అమృతత్వం లేని గ్రంథాన్ని ప్రకటిస్తారని అభిప్రాయం.

...

నాయకుని పరిశ్రమ సంబంధించిన మధుర మైన నవలయిది. రఘునాథ నాయకుని ఊరిగింపుతో నవల ప్రారంభమవుతుంది ఈనవలలోని కథ అంతా, రఘునాథ నాయకుడు, మధురవాణి పాత్రలమట్టా తిరుగుతుంటుంది.

రఘునాథ నాయకుల ఊరిగింపుతో 'మధురవాణి' నవల ఆరంభమవుతుంది. కనులు మిరుమిట్లు గొలిపేటట్లు ఊరే గిరిపుటవరకునుండి గురువుగారికి గోవింద దీక్షితుల యింటనుండి వీలగుటకునుండి ఆ సుందర్యునిలో రఘునాథ రాయలకు పోలికవచ్చడానికీ ఎంతోమంది -ందమైన బాలికలు వస్తారు. ఆ సుందర్యునిలో ఆత్మరూపపు సౌందర్యము అయిన చెయ్యి అమ్మిరి యువరాజు చూచి ముగ్ధుడై తాడు. చెయ్యి అమ్మిరి చూడక నాను చూచి అక్కడి కుర్రాడునుండి

చెయ్యి అమ్మిరి శత్రువుల సంతాప. అతని కిది మరకవచ్చింది. రఘునాథ నాయకుని మేలుమాయ మోహమెవ్వరాయకుని కిర్రయాలను. వీరిద్దరు ప్రభుత్వ అంబాల పోలిక చెయ్యి అమ్మిరి గోవింద దీక్షితుల కిచ్చురాలు గురువు దగ్గర సం గీతం, నాట్యం, కవిత్వం నవల విద్యలు విద్యలుగా నేర్చుకుంటుంది.

శత్రువుల గోవింద దీక్షితుల అంబాల పోలిక చెయ్యి అమ్మిరి పొరాలు చెప్పకుం డేగా రఘునాథ నాయకుడు అక్కడకు వస్తాడు. గురువు రఘునాథ నాయకులకు చెయ్యి అమ్మిరి పరిచయం చేస్తాడు. ఆ మే లానుకోవడంలాంటి యువరాజు మేల్చు కొని మేల్చుకోవడాన్ని బహుళం చేస్తాడు. అంతకుముందే రఘునాథ నాయకులకు కళానతి రాకుండానం అనే ఇద్దరు భార్యలుంటారు. చెయ్యి అమ్మిరి మోహించి తాడక భార్యగా మారిపోయింది. అప్పుడు నుండి చెయ్యి అమ్మిరి రఘునాథ నాయ కుడు 'మధురవాణి' అని పిలుస్తాడు

శత్రువుల శత్రువులనుండి శత్రువులన వుట్టిన మమారుడు మేలుమాయ శత్రువులని వేంకటకవి చిన్నతనంలోనే పర్యవేక్షించి బాగా నేర్చుకుంటాడు. తల్లిది మరచించ దంతో ఇంటిబాధ్యత అంతా వేంకటకవి మీద వేరుతుంది లక్ష్మీ సుందరిచనిపోన దంతో నిజదవోలు అప్రానం నుండి దేవు రావడం అనిపోతుంది. సుందరి మైన నిదం ద వోలులో తాడక కుటుంబం మేలంగా చంద్రగిరి రాజైన వేంకటపతి రాజుకు కలుగుకోవడం కోసం దక్షిణయాత్రకు బయలుదేరుతాడు త్రోవలో శ్రీకైం, మంగళగిరి, శ్రీరామేశ్వర మొదలైన ప్రాంతాల్ని సందర్శించి దక్షిణ యాత్రను ముగిసింది తలవాపున చేతు కొని గోవింద దీక్షితుల దగ్గరకు వెళ్ళి రాజదర్శనం ఇచ్చించమని కోరుతాడు. గోవింద దీక్షితులు తలవేంకట పతి భూమి పొందితానని మేల్చుకొని రాజ దర్శనం ఇచ్చిస్తాంటాడు ఇంతటితో 'మధురవాణి' నవల అంతా పూర్తంగా అని పోయింది.

అంతా పూర్తంగా ఉన్న 'మధురవాణి' నవల చాక్లర్ నిట్టకదా తానులాంటిది పూరించారు దీనిని 'అంధ్రభూమి' అను బంధం అదివాడలో ధారావాహికంగా ప్రచురించాడు.

శిలారథము

విజయనగర సామ్రాజ్యాధిపతి అయిన శ్రీకృష్ణ దేవరాయల పరిశ్రమ సంతానిం చిన చారిత్రక నవల 'శిలారథము'. ఈ నవల పోలికలంతలోనే అని పోయింది. కానీ తాకితాగాన ఈ నవలకు తన ప్రత్యేకం సంగ్రహంగా వ్రాసుకున్నాడు ఆ కథ ఇది.

మరియే రంగనాయకుడు, విజయనగర సామ్రాజ్యాధిపతి శ్రీకృష్ణ దేవరాయల పాటకుడు, రంగనాయ

కుని తమారుడు శిలారథకనాయకుడు. ఇతడు అన్నప్పటి నుండి తండ్రితో యుద్ధాలకు వెళ్ళేవాడు ఒకనాడు అన్నప్ప కుమారుడు జరిగిన యుద్ధంలో శ్రీకృష్ణ దేవరాయలకు అంగరక్షకుడంగా ఉన్న రంగనాయకుని ఇప్పుడు చొక్కనాయకు ఒడయరి దొంగచాటుగా చంపుతాడు. తనకిందలి చంపిన ఇప్పుడి చొక్కనాయకు ఒడయరి కి కలిగి తిరుప్పోవా లని చెప్పి కోరన నాయకుడు తలవేడ తాడు. అంతేకాక భర్తయడంలో చంపుతానని విరల దేవాలయంలో శిలారథం వద్ద పులిష్ట చేస్తాడు అన్న ప్రకారము శిలారథ నాయకుడు ముఖ ముఖి పోలిక ఇప్పుడు చొక్కనాయకు పిడుకల ను చంపుతాడు. దీనితో అతని కలిగి తిరుప్పోవా ప్రతిష్ట పెరవేరుతుంది. ఇంతటితో కథ ముగిస్తుంది

కైలాసేశ్వరుడు

విశాఖాపూర్వ వంశస్థుల రాజులైన లోకేశ్వర రాధాకృష్ణుల వంశ వర్ణనో కైలా సేశ్వరుడు నవల ప్రారంభమవుతుంది

అంధ్రవాసులకు సామ్రాజ్యములో వేద ప్రభావములు గడించిన ఉత్తమ శిల్పి నాగమోచార్యుడు. నాగమోచార్యులకు మారుడు లోకేశ్వర రాధాకృష్ణులు ఉత్తమశిల్పి ఇతడు అవరాధిని విగ్రహం చేయాలి అని తలపాడు.

రాష్ట్రగిహుల కృష్ణ మహారాజు రాజు నీతి చతురుడు సర్వదక్షిణాక్షుడని శిల్ప రాష్ట్రగిహులు మోత్ర మేచక్రముగా ఉంచాలి అనినికోరిక, అలా మోచా. తనకుం ఇంతటితో అనుభూతిగా అనిపోయింది

కానీ రాజుగారు తమారు చారిత్రక నవల్ని వ్రాస్తేనే ఉంటే ఎంతో బాగుంటేది దురదృష్టవశాత్తూ ఈనవలలు అనుభూతిగా ఉండేవివోయాయి. సత్యుడయి పోవాలి పాతనవల ఇది ఎంతో బా తీరని వస్తుం.

కరుణాకర చరిత్ర చిత్ర దీక్షితులు

— శ్రీ మంత్ర ముఖ్యనామాలా

‘వింత భావాల’ వెళకదానికి
వింత వ్రాతలు వ్రాయదానికి
చిత్రా దీక్షితు లాకట్టె మా
కంతో నచ్చాడు
కవిమారుదనేనె అంటూ
కావ్యశీతాల్లు కొంటూ
గీతమాలిక అంచ మిచ్చి
కన్నపట్టాడు
తాళవృక్ష భైరవు నుండి
దక్షిణ దక్షిణ వింతలను మా
మాలు మానవ మాత్ర దృష్టం
మించి చూస్తాడు
నెమలికన్నుల నిలిగిస్తే
కన్నాబిల్లి వెళ్లి కనీ
గట్టి మాటలు పొడిగి ఇట్టే
ఇల్లు కడరాడు!’

ఈ గేళం సామాన్యము ప్రాసించారు.
చిత్రా దీక్షితులుగాని గురించి దేవుల
పల్లి కేకటకృష్ణకావ్యిగారు వ్రాసింది.
త్రనిధి ఉద్ధాకవి అన్నగొండ్యోస్థిని
ఒక కథగా ఉపాంది అనుల కథకు
ఉండవలసిన అక్షరాలు ధ్వనింప చేస్తూ
యిలా అంటాడు.

‘మహామహారాజు అన్నయేమాన్తి
మహామహారాజు అన్నయేమాన్తి
అందాకె బయటాప్రా
అని. అంటే కృష్ణం అనగానే కృష్ణ.
యాభాష్టం అంటే వాస్తవం. కథ

కావలె అంటే భాష, కవిత్వం ఇటువంటి
వని మనం తెలుసుకోవాలి. గడిచిన ఏడు
వార్షికాల నుంచి తెలుగు భాషలో కథా
నిక ఉత్తమసాహిత్య ప్రక్రియగా సుస్థిర
రూపాన్ని పొందగలిగింది.

మనకున్న తెలుగు కథారచయితల్లో
కనడంటూ ఒక ప్రత్యేక కాణిని ఏర్పర
చుకున్న వ్యక్తి చిత్రా దీక్షితులుగారు.
అయిన నాలుగు కాలాల పాటు నిలిచిపో
గల చక్కని చక్కని కథల నన్నింటినో
తెలుగువారంతా కందించారు. రాజకన్న
వాడి కేక్కినది అయినాగారి కథలన్నీ.

ఇక కథారచయితల పరంగా చూచు
టించాలి కన్న తెలుగులో ధ్రువతార
లుగా నిలిచినవారు మాత్రం కొందరే
అవునీస్తారు. వారిలో శ్రీహరి, మల్లాది,
పాణిగ్రామి, పద్మరాజు, కొ. న. రా. పో,
మధురాంతకం రాజారాం, రామలి ధర
వ్యాస, రామకావ్యి, కాళిదాసు, పెద్ది
భట్ట, మునిమాణిక్యం మొదలైన వారిని
ఎందరినో చెప్పకపోవచ్చును. వారి కథలే
వారిని చిరంజీవులుగా చేసేవనా
యంటే అతిథియోక్తి కాదేమో! అసలు
విషయానికి వచ్చినట్లైతే దీక్షితులుగారి
‘పెద్దచెస్’ మినహాయిస్తే కొన్ని మాలిక
మైన కథలు ఉదాహరిస్తాను. ముఖ్యంగా
వాటిలో క్లియర చరిత్ర, గాలిపాటు,

మూలములు, వంతుకుంకలు, అగ్రాసనాపర్యం, ఊరి శేరు, తాటి
వంశం, వంతురాణి, అభిప్రాయ
భేదము, మిసిమి, దేశభక్తి, పాక

కావ్య కవిత, ముఖ్యముగా మూలము
మన్నునుకాటిని పేర్కొనవచ్చును.

దీక్షితులుగారు కేవలం కథారచయి
తేనా అంటే కానీకాదు. కవి, వ్యాస
కర్త, రూపక నిర్మాత వగైరా అనేక
రెక్కో ఉన్నాయి అయినా. చదువులో
పాటు చక్కని చేయిమైన కవిభాష
లతోపాటు సంస్కారం కలిగిన మహా
మనషి అయిన, ఉపాధ్యాయునిగా భవ
తంబించకపోయినా ఉపాధ్యాయులనూ,
విద్యార్థులనూ, విద్యాసంస్థలనూ తనిఖీ
చేసే స్కూళ్ళ ఇన్స్ పెక్టర్ గా పనిచేస్తూ
ఎన్నో ప్రాంతాలు సంతరించిన కృష్ణ
మూర్తుగోదావరిజిల్లా దంగేలలో జన్మించాడు. అయిన కథలలో ఎక్కువగా గోదా
వరిజిల్లాలో గల అనాది పోకడలతో
కళ్ళతో కట్టినట్టు అవునీస్తాయి. మల్లాది
రామకృష్ణకావ్యిగారు తన ‘కృష్ణా
తారం’ కథల సంపుటిలో కృష్ణాజిల్లా
పోకడలు చూపితే అయిన గోదావరి
జిల్లా పోకడలు చూపారు అని చెప్పు
వచ్చును.

మరి రచనల్లో వదిలరావు కథలు చక్క
నివి. వాలంకొండ పోలెడన్న కథలలో
ప్రాసించిన వారు దీక్షితులుగారు.
వాటిలో ముగిసిపోయి అనే కథలు
మొదలైనవి పేరన్నక గన్నది. కృష్ణ
త్వం నుంచి చెప్పారంటే దీక్షితులు
గారు అనాదికథల వని అనాది సాహిత్య
కత్త లామనను గురించి చెప్పేవాడు.
వారి భాష, భాషలు మహావీరంగా
అలరారే విలు.

అన్నింటికన్నా ముఖ్యమైనది
దేవులంటే అయిన భార్యలారాధియ
అభిరం. కాని ఆయన రచనలన్నీ
భావనలలా కాదని బోధపడుతున్నది.
అంటే యిక్కడ మనం గ్రహించాలి

అందుకే నేనందిది పాము చేసే
క్రి కావని. మన సంప్రదాయం
క్రూరమే, వాచస్పతి రక్తపు కవరపిం
దలతోక అవధరం వుంకని వారి
పై కావచ్చును. ఒకరికంటా చెప్పా
యితే వాడు తెలికటవలసినది కీయన
దేమోనవచ్చును. ఎందు
కంటా అందుచేత అందుచేత
నీ తెలియవలసినది అంటే ఈనాటి
చెప్పనిచేత వాచస్పతి, నిజ
మతం చింత రమణమహర్షి అండ
నీ దీక్షితులుగానే వారవలె.

అక్కిరాజు రమణలిరావుగారి అం
గా ప్రచారం చింతా దీక్షకులు నిర
ప అమృతరావుగారి కర్పాత తెలుగులో
వ్యాదగ్గ రెండో కథనుకు. వీరి
లు చదువుకుంటే ఎంతో నాయగా
నితవోయ్యంతోపాటు ఆచారీ గ్రామి
ని నిరచించినవైన వీరవనిధానమా,
క్రమతాయి, సేవతాలూకు కనూలు,
వ్యంజనమానీ సూచించలే దయ్యర్ప
వ్యంజనంలో చారిత్రపు పునరాత నైతి
ని చరించినమా ఆ సంఘానీతినిన్ని,
కుపాట్లకు ఎ ప్రమానీ కళ్ళకుకట్టిట్లు
తింపగల || ధాశ్వి చింతా దీక్షకులు
రు అనడం అతియోగ కాదేమా.

‘గారిరులు’ అనే కథ దీక్షితులుగారి
 కల్పిత అన్నివిధాలా అందమైన కథ.
 ప్రియ చదువుతున్నవారికి దీక్షితులుగారి
 కష్ట, సేవ, దేవయనాకావరణంపట్ల
 వగాహన, సహజత్వం లాంటి కథా
 లైనవి కావలసిన అంశాలు కనిపిస్తూ
 సరదాగా వ్రాసినవిగా ఉంటాయి.

మనకు పురికరిస్తుంది. భాష, భావం, శిల్పం, ఎత్తుగడ ముగింపు అన్నీ ఉత్తమ శ్రేణిలో కనిపిస్తాయి నిర్వహణ చాలా ముచ్చటగా అభివ్రాసినా ఉంటుంది అదీ కాకుండా ఈ కథ పేరు 'గాలిపాలు' అంటే పేరులోకూడా నవ్వక తప్పొచ్చి నన్ను కనుబడుతుంది.

మధ్యంగా దీక్షితులుగారి కథలను 'ప్రతిభ' పత్రికలో సమీక్షిస్తూ చింతా దీక్షితులుగారు ఎవరూ యివ్వకుండానే 'కథకథకుప్రతి అనే వివరించి గుంపా దించుచున్నారు. అందుచేతనే వారికి కథారచనలోవున్న ప్రతిభ వ్యక్తమౌతోంది. రచనకంటేను ఎన్ను కథలు వ్రాసిన వారిలో దీక్షితులుగారు అగ్రగణ్యులు అని ప్రాచుర్యించారు నోరి నరసింహ కాస్త్రిగారు. ఇక్కడ కాస్త వ్యంగ్యం వోటుచేసుకున్నా కేంద్రమాడటం కనిపించినా మేలిమిమాట చెప్పారు నోరి చారు అని తునం పరిష్కృతోపయ్యును. దీనినిబట్టి మనం గ్రహించాల్సిందల్లా ఒక్కటే! అదేమిటంటే ఇథలూ, సవ్యావాలూ, వివరుప్రచార ముగింపువాలూ జరిగకుండానే తెలుగువారకలోకం దీక్షితుల నాదిభంగా విలయమై నారించివుంటుందని నోరి నరసింహకాస్త్రిగారి అంతర్దశం కావచ్చును.

నదితీర్థి వెంటటవలంగారు అటు
శ్రీశ్రీ మహావ్రథానానికి, చింతా దీక్షి
తులుగారి కథాసంప్రదానికి మాండుమాట
అతి వివరంతో వ్రాసినట్లు చెప్పాక
వచ్చు. ఎందుచేతనంటే అతివ్యతిరేకమని
దీక్షితులుగాలూకే వచ్చిన కథారచన శిల్పి

వేదానికి అర్థంతోకాక స్వర్గభవకామా, అనంత
చాయకామా కావడంకామా అని
చెప్పకోవచ్చు అందుకే అయ్యడం అశాస్త్ర
బంగా, అప్రయత్నంగా అనాది సాపాతీ
ప్రియలకుడా కథకచక్రవర్తి అని
పంభావించుకుని పుంపొరుగుబంటు
శాస్త్రుడు. ఎదియేమైనా దీక్షితులంగాది
కథల్లో ఏదో అతిరిద్దాకొత్త చోటుచేసు
కుందిని నిరాశాయంగా చెప్పకోవచ్చు,
అది ఫలానా అంటూ పెంట్ చే చెప్పలేక
పోవచ్చును. మక్కికి మక్కి విరగ్గడిలే
ఎన్నో ఉన్నతప్రమాణాలు ప్రతి కథ
లోనూ దుస్సగరాలూ అవుతాయి.

అనునాచారం చేస్తూ చెప్పాల్సిన నే
 డీక్షితులుగారి రచనల్లో అవసరమైన
 చోట్లనల్లా పట్టుచీరక జరిగించులా
 వాగ్యం దోహదులాడుతుంది అతి
 వివిధములలోనూ ముందిరా కానీ నూత్ని
 అయిన కథల్లో అంతర్దీపంగా గోచరిస్తూ
 వుంటుంది. మిఠుమిక్కిలి చెప్పాలంటే
 కృష్ణకావ్య పదసాహస్యం, శం
 భావతీత్ర, భిమిచివాడి కావ్యకరరాత్రి
 గారి విరివీరధోరణి డిక్షితులుగారి దగ్గరే
 కేర్యుకాని కావ్య గొప్పవాళ్ళు కాగలి
 గారని అవలెగాది, డిక్షితులుగారి రచ
 నల్లో అక్కడక్కడా అసాధారణ అం
 వోకగా కనిపిస్తుందని చెప్పకోవచ్చు.
 ఆయా నాణాలు ప్రత్యేకించి వాళ్ళ రచ
 నల్లో గొప్ప ప్రతిభా అయినా చేయ
 దిచ్చాయి డిక్షితులుగారిలో మౌనప్రతి
 బిలిపి కావ్యయని చెప్పవలెనా

కలిసి ఉన్నాయని చెప్పడంబాం

అమరేంద్రాదులఁ గొల్పు భంగి నరుడా
యజ్ఞాక్షు సేవింపగా
ఎమలక్షాన విరక్తిముక్తు లొదవున్
వేయేలభూనాథ త
త్కమలాధీశ కథానుధా రసవదీ
కల్లాలమాలా పరి
భ్రమమెవ్వారికి నైవఁ గర్ణయగళి
పర్వంబు గాకుడునే ?

జూలొ-చన 8,4,5,6,7,8,9,10వార్షిక సంపుటముల వెల వరుసగా 20, 20,12,15,15,15,15,20 రు. లు
ఎం. ఓ. చేసినవారికి ఖర్చులు మేమే భరించి రిజిస్టర్డు పోస్టులో పంపగలము. వి. పి. పద్ధతి లేదు.

- సంపాదకుడు.

అడ్రసు :-

సంపాదకుడు : ఎద్దాన్ టులుసు సీతారామశాస్త్రి

రిజిస్ట్రేషన్ నెంబరు, వి. పి. పి. కారిడ్,

6-4-34, ఇస్మినుపేట (త్యాగరాజనగర్),

రాజమండ్రి-1.

Editor, Printer and Publisher B. Sitharama Sastri, Printed at B. V. & Co., Press, Immispetta,
Tyagaraja Nagar, Rajahmundry-1.

